

WYDZIAŁ HISTORYCZNY.

W ROKU 1840.

Wydział Historyczny postępując obraną raz koleją, jeśli w ciągu 1840 nie podniósł wyżej prac swoich, jakby było do życzenia, dopełniał atoli wiernie tego, co sobie za główny cel, przy pierwszym zawiązaniu się swoim, założył.

Sessie miesięczne odbywały się zwyczajnym torem; dodaliśmy tylko kolejne na nich sprawozdania o nowych dziełach historycznych. Do głównych urzędzeń Wydziału wprowadziliśmy nowe a konieczne przepisy względem funduszów i zbiorów Wydziału. — O czém szczegółowo na właściwych miejscach, podajem wiadomość.

1. SKŁAD WYDZIAŁU.

Zawiązując Wydział Historyczny, przyjęliśmy za podstawę jego bytu i za środek otrzymania jego celu, pracę łatwą lub daninę skromną, a za to ściśle jednej lub drugiej uiszczanie. Z tego więc koniecznie wynika, iż ten kto dla osobistych przeszkód, nie jest w stanie tak mało uciążliwego obowiązku dopełniać, ani o wypełnianiu go na przyszłość Radę Wydziału zapewnić, ten *ipso facto* przestaje być członkiem Wydziału. — Tym sposobem w ciągu roku ubyło kilku Członków; lecz natomiast przybyło kilku nowych. Skład więc Wydziału Historycznego w ciągu roku 1840 był następujący.

R A D A .

Niemcewicz J. U. *Prezes.*
Kozuchowski Nemezy, *Bibliotekarz.*
Morawski Teodor, *Podskarbi.*
Morozewicz *Lektor.*
Sienkiewicz Karol, *Sekretarz.*

D O B R O C Z Y Ń C Y .

Xiąże Czartoryski Adam.
Hr. Zamojski Władysław.

C Z Ł O N K O W I E .

Plater Hr. Ludwik.
Hofman Karol.
Niemcewicz Karol.
Żarczyński Amanciusz.
Błotnicki Hipolit.
Małachowski Hr. Stanisław.
Radziszewski Stanisław, Pułkownik.
Rejtzenhejm Józef.
Szymański Antoni.
Czartoryski Witold.
Niezabytowski Stefan.
Jeśman Alexander.
Wścieklica Felix.
Niemojowski Franciszek.
Orda Napoleon.
Plater Zygmunt.
Łopaciński Józef.
Łopaciński Kazimirz.
Drewnowski Marcelli.

Plater Cezary.

Marylski Juliusz.

Kozmian Jan.

Loman Jan.

Falkowski Stanisław.

II. KWERENDA.

Wyznaczona ku temu Delegacja z sześciu Członków, zbierająca się do pracy w dniach 10 i 20 każdego miesiąca, dla osobistych przeszkód niemogła pomknąć znacznie dzieła, które wiele czasu pochłaniać musi, dla tego szczególnie, że na samych katalogach, takich jakie dotąd Gabinet Manuskryptów posiada, ściśle rzeczy dokonywać nie podobna.

Zamiar Wydziału w tej mierze taki jest: Zebrać tytuły wszelkich dokumentów tyjących się Historii Polskiej w manuskryptach Bibliotek publicznych Paryżkich znajdujących się, ułożyć je w porządek chronologiczny, przepisać dla użytku Wydziału i jeśli fundusz się znajdzie, wydrukować dla wiadomości powszechniej. Tym czasem stan kweryndy w manuskryptach Biblioteki Króleskiej jest dziś następujący. Przejrzanym został sam tylko oddział Historii Północnej i to tylko manuskryptów w języku Francuzkim. Wszelkie dokumenta tyjące się Polski w tym oddziale znalezione, zapisane zostały na oddzielnych kartkach, z wyrażeniem daty, rozciągłości, formy woluminu w którym się znajduje, oraz właściwego mu znaku bibliotecznego. Mało już brakuje dla dopełnienia takowego spisu w tym oddziale, a liczba w nim spisanych tytułów wynosi do 420. Lecz żeby zamiaru ściśle dokonać, pozostaje wielka jeszcze praca dla Delegacji. Pozostaje bowiem do przejrzenia (stosując się do klasyfikacji manuskryptów w Bibliotece Króleskiej), cały oddział innych Narodów, z Polską związeki miewających, w języku Francuzkim. Pozostaje znowu cały oddział historyczny w języku łacińskim; tenże znowu w językach zagranicznych. Pozostają nietknięte wcale oddziały: Teologia, Historia Kościelna, Nauki, Literatura. Nakoniec skończywszy ten historyczny przezor w Bibliotece Króleskiej, pozostanie Biblioteka Mazaryńska, Genowewska, Arsenalska i Miejska, do których Delegacja jeszcze nie zabrała.

Spółziomek nasz Major Mikułowski bawiący w Londynie, przysłał na ręce Xięcia Czartoryskiego spis manuskryptów dotyczących się Polski, znajdujących się w *Muzeum Brytańskiem*. Hr. Władysław Zamojcki złożył spis manuskryptów dotyczących się Polski z Biblioteki w *Monachium*. Pan Hoffman Członek Wydziału, złożył spis książek z Biblioteki *Orleańskiej*. Korrespondent Wydziału Pan Chełmicki, przysłał podobny spis z Biblioteki *Lizbońskiej*. Pan Seredyński, uzupełnienie spisu z Biblioteki Królewskiej w *Fontainebleau*.

Ponawiamy tu znowu prozbę naszą do Polaków rozrzuconych po całej ziemi, aby, ile okoliczności dozwolą, starali się na wzór dopiero co wspomnianych ziomków, podobne kwerendy czynić i stosowne do zamiaru spisy Wydziałowi przysyłać.

III. RĘKOPISMA.

Rada Wydziału Historycznego bacząc na to, że zbiory piśmienne Wydziału, są owocem pracy wszystkich jego Członków, uznała za rzecz słuszną postanowić, iż odtąd nie sama zebraniami manuskryptami będzie rozporządzać, lecz za zezwoleniem całego Wydziału na sessjach miesięcznych. Postanowienie to Rady objawione było na sessii 5 Lutego 1840, weszło odtąd do głównych punktów organizacji Wydziału. — Z drugiej strony, ważna i nieodbita potrzeba regularnego odczytywania rękopismów wnoszonych do Archiwum Wydziału, dała powód Radzie do powiększenia liczby Członków swoich utworzeniem nowego urzędu Lektora. Prezes do tego pracowitego obowiązku zawiązał Pana Morozewicza, który odtąd został Członkiem Rady.

W roku 1840 przybyło rękopismów do zbioru Wydziału Hist. ark. 320, a mianowicie: Wypisy z *Gazette de France*; korespondencji *Des Noyers* dalszy ciąg; Relacji *Le Dran* o bezkrólewiu po Janie III dalszy ciąg; wyciągi z pism urzędowych Amerykańskich dotyczące się *Kościuszki*, *Pułaskiego*, *Bieniowskiego*; Akta Konfederacji *Barskiej*; list *Władysława Jagiełły* 1410 po bitwie pod Grunwaldem do Hr. Rozemberga; Memoriał *Dumorier* o handlu *Gdańska* 1638; Poselstwo *P. D'Avaugour*; wiadomości z Rzymu o Kardynale *Janie Kazimirzu* Królewiczu Polskim; o więzieniu *Erika XIV*; Powstanie *Winnickie*; żywot *Hozjusza* wytłumaczony z Theinera przez Witolda Czartoryskiego, etc.

Jeden z najznakomitszych Opiekunów dzisiejszej Literatury Polskiej, zasłyszawszy o korespondencji *Des Noyers* znajdującęj się w zbiorze Wydziału Historycznego, życzył sobie przejrzeć ten rękopism i udał się w tej mierze do Prezesa. Lubo zbiory Wydziału z przeznaczenia swego muszą być nieruchome, Wydział atoli, na ten jeden raz, powodowany jedynie uczuciem powszechnej wdzięczności dla dostojnego ziomka, zezwolił na pożyczenie żądanych rękopismów. Posłane i przejrzone już w całości wróciły do Archiwum.

IV. BIBLIOTEKA.

Na utrzymanie Biblioteki Polskiej w Paryżu, stosownie do uchwały Bibliotecznej Rada Wydziału raz na zawsze przeznaczyła koniecznej rocznej opłaty do kassy Bibliotecznej *minimum* fr. 150. — W tym zaś roku dodała fr. 210 nadzwyczajnego dodatku na tenże przedmiot. Rada Wydziału potwierdziła i na rok 1840 byłych delegatów swoich do Rady Bibliotecznej: PP. Móra wskiego i Sienkiewicza. Z darów otrzymanych Wydział Historyczny wniósł do Biblioteki woluminów 27 i portret Miss *Paterson* później Pani Moore, rysowany przez Kościuszkę.

V. KASSA.

Stan przychodów i wydatków Wydziału Historycznego w roku 1840, jest następujący :

Д О Х О Д .

Przybyło w roku 1840.

A) Z opłat miesięcznych.

1 Od dwóch Dobroczyńców.	240	} 531
2 Wstępnego od członków.	40	
3 Od członków w miejscu wypisów.	236	

B) Z ofiar.

	5	} 10
--	---	------

C) Z procentów (ile wpłynęło).

	10	
--	----	--

В О З Ч О Д .

A) Opłata na Bibliotekę 1840.

A) Opłata na Bibliotekę 1840.	300	} 432 85
B) Na kupno książek.	60	
C) Drukowanie ogłoszeń.	50	
D) Kancelaria, portoria, teki, kartony.	22 85	

Pozostało z r. 1840. 98 15

Z r. 1839 pozostało było. 1,079 95

Jest więc w kassie z końcem r. 1840. . . 1,178 10

VI. KORRESPONDENCI.

Wydział Historyczny oświadcza należne podziękowanie spótzioznikom, którzy bądź wprost, bądź ubocznie przesyłali mu stosowne do jego prac wypisy lub wiadomości, a ci są:

Seredyński w *Fontainebleau*.

Krzywkowski w *Caen*.

S. L. w *P.*

Chełmicki Józef w *Lizbonie*.

Rosienkiewicz w *Filadelfii*.

VII. GRONA POMOCNICZE.

W raporcie złożonym Wydziałowi, Prezes Grona Londyńskiego, tak mówi o pracach i zbiorach Grona. « W ciągu roku 1840, zajmowaliśmy się zebraniem kopij manuskryptów tyzczących się Polski z Muzeum Brytańskiego. Innych Archiwów tutejszych jeszcześmy się niedotykali; bo Muzeum obfitością swoją dostarczało nam dosyć pracy, zwłaszcza tak małej liczbie naszej i szczupłości zasobów Grona. — W przeciągu bieżącego roku, skopiowano przecież przy ciągłej gorliwości ziomków 95 rękopismów różnej rozciągłości, wynoszących razem 200 arkuszy z górą. — Wiele znajduje się między nimi ważnej treści, a za najciekawsze poczytałbym następujące: Kalimacha Rady dla Jana Olbrachta; Buloviusza Rady dla Zygmunta III. List Sultana doradzający obranie Piasta na tron Polski, albo Stefana Batorego. Trzy Relacje Włoskie o Polsce dla Papieżów; między nimi Relacja Ruggieriego; kilka dość obszernych rękopismów tyzczących się Henryka Waleziusza, ogłoszenie jego elekcii, przysięga na pacta conventa w Paryżu, i warunki z Polski przez Posłów podane dla skłonienia go do zachowania zupełnej religijnej wolności, a unikania okrucieństw jakich się wówczas dopuszczano nad protestantami w Szwajcarii i Niemczech. — Deklaracja przychylna Kromwella za przyjęciem i składką w Anglii dla wygnańców protestanckich z Polski i Czech r. 1658. — Z listów od Królów Polskich ważniejsze są Zygmunta III do Papieża Klemensa VIII, o wzroście religii Katolickiej w Polsce. Listy wierzytelne tegoż dla Posłów do Anglii, i list do Elżbiety Królowej w sprawie handlu z Anglią. — Ważne poselstwo i negocjacje w tym względzie Lysemana, o wynagrodzenia za różne konfiskaty okrętów Polskich do Portugalii

i Genui żeglujących, r. 1597. — Ważne z tegoż czasu instrukcie dla Posła Angielskiego do Polski P. Carew, i Relacie tego Posła. Gdańsk był obfity w powinszowania Monarchom i Monarchiniom Angielskim, wstąpienia na tron i proźby o rozciąganie opieki nad handlem. — Od Elblązan znajduje się z r. 1600 proźba do Elżbiety Królowej, o wolny wywoz zakupionych armat na wały Elbląga. — Testament Jana Kazimierza i list jeden. — Kilka listów Stanisława Leszczyńskiego. — Prywatnych osób ważniejsze listy są: Xięcia Radziwiła, Łubienieckiego, Jana Zamojskiego do Elżbiety Królowej i Douzy znakomitego Literata. W jednym z roku 1598, pisze do niego Zamojski o kupienie książki Sexta Empirika dla Professorów Akademii Zamojskiej i zarazem uwiadamia o nabyciu świeżem rękopismów greckich w Turcii przez Herburta. — Czasem w rękopismach tylko miejscami znajduje się rzecz o Polsce. W takim razie robią się z nich wyciągi. Zebrano przez to wiele interessujących szczegółów z listów do Sir Thomas Smyth z Polski pisanych roku 1572, i z podróży w Polsce Anglika Morison z roku 1592. Opis Infant, Zmudzi i Prus, zawojowanie ostatnich przez Krzyżaków a oswobodzenie przez Polaków, w połowie piętnastego wieku.

Grono Historyczne Londyńskie stosuje się we wszystkim do ustawy przez Wydział skreślonej, a swoje miejscowe urządzenia w jednym tylko zmodyfikowało przypadku, że dla zachowania ściślejszego porządku i jednostajności w dokonywaniu pracy, sam Sekretarz Grona odtąd przyjął na siebie obowiązek przepisywania, a w razie naglejszym obmyśla Grono współpracownika.

Grono Londyńskie na rok następny składa się z tych osób, porządkiem jak do niego przystąpili.

Szyrma Krystian Lach, *Prezes.*

Szczepanowski, *Podskarbi.*

Zamojski Hr. Władysław.

Xdz Brzeziński.

Gnorowski Stanisław.

Nowicki Wincenty, Major.

Gajewski Stanisław.

Janicki Franciszek Xawery.

Giełgud, Pułkownik.

F
8815/4

Lutowski Wojciech.
Terlecki Jan, *Sekretarz*.
Urbanowicz Major.
Moll Hr.
Jackowski Ign.

Tudzież Korrespondenci : Taszycki Józef w *Plymouth*, Michałowski Major w *Dumfries*, Wielobycki w *Edimburgu* i Gomozyński Jan w *Leeds*.

Ponieważ *Associacia Londyńska Przyjaciół Polski*, nie zdecydowała się jeszcze względem przestania swojej części rękopismów, do głównego Archiwum Wydziału, rzecz więc ta zostaje na czas jakiś w zawieszeniu.

VIII. PRZEZOR HISTORYCZNY.

W skutek powziętej już dawniej na Radzie Wydziału myśli aby Wydział, oprócz zwyczajnej pracy, zajmował się przezorem dzieł historycznych za granicą w obcych językach wychodzących, a dotyczących się Polski,—wyznaczona przez Prezesa Delegacia, podała w tej mierze projekt, stosownie do którego, Rada Wydziału postanowiła następujące tymczasowe rozporządzenie :

1). Dwaj Członkowie Wydziału wezwani przez Prezesa na sesjach miesięcznych zajmować się będą zebraniem wiadomości o nowych dziełach historycznych za granicą w obcych językach wydawanych, bądź całkiem, bądź częściowo dotyczących się Polski.

2) Wykaz tych dzieł odczytywanym będzie na sessjach miesięcznych, po załatwieniu zwyczajnych robót, i składanym w Archiwum Wydziału.

3). Po odczytaniu wykazu, jeśli się znajdzie w nim jakie ważne dzieło, Prezes wezwie jednego z Członków dla ścisłego przejrzania i dania o niem sprawy. Tym sposobem *Przezor Historyczny* wszedł do obowiązków Wydziału od miesiąca Października 1840. Praca ta tem więcej stanie się pożyteczną, gdy fundusze Wydziału Historycznego, lub fundusze Biblioteczne wystarczać będą na zakupienie wszystkich dzieł dotyczących się Polski, które za granicą wychodzą.

Prezes Wydziału Historycznego,
JULIAN URSYN NIEMCEWICZ.

